

Alkmaar maken we samen

Visie op participatie

Inhoud

■ Voorwoord	3	■ Uitgangspunten bij inwonersparticipatie	21
■ Inleiding	4	👥 Open in gesprek over opvang- en doorstroomlocatie voor asielzoekers	22
👥 Participatie gaat over ‘met mensen praten, niet over mensen praten’	5	■ Stappenplan	23
■ Aanpak nieuwe visie	6	Stap 1: Waarom gaan we in gesprek? Wat is het participatiedoel?	25
■ Visie op participatie – Waar werken we naartoe?	8	Stap 2: Met wie gaan we in gesprek?	25
■ Complexiteit van participatie – Dilemma’s doen er toe	10	Stap 3: Wat spreken we af? Waarover gaan we in gesprek?	25
Dilemma 1 “Participatie is pas geslaagd als er maximaal draagvlak is”	11	Stap 4: Hoe gaan we in gesprek? Wie wordt wanneer en hoe betrokken?	25
Dilemma 2 “Jouw belang is niet mijn belang”	11	Stap 5: Aan de slag - Wat doen we met de resultaten?	26
Dilemma 3 “Het is belangrijk, maar laat maar”	11	Stap 6: Evalueren en leren - Hoe is het participatieproces verlopen?	26
Dilemma 4 “Ik spreek namens een groep”	12	👥 Beter beleid voor kleine windturbines	27
Dilemma 5 “De raad is gekozen, waarom dan nog participatie?”	12	■ Uitgangspunten bij overheidsparticipatie	28
👥 Wij(k) aan zet!	13	👥 Nu nadenken over het verkeer in de toekomst	29
■ Soorten participatie	14	■ Evaluatie	30
Inwonersparticipatie	15	■ Bijlage 1 Terugkoppeling vragenlijst Raadsinformatieavond	31
Overheidsparticipatie	16	■ Bijlage 2 Terugkoppeling vragenlijst Inwoners – Denk Mee	35
👥 Kunst en cultuur voor een fijne leefomgeving	20		

Voorwoord

In samenwerking met haar inwoners heeft de gemeente Alkmaar een participatievisie ontwikkeld. Het is onder andere tot stand gekomen doordat inwoners wensen en inzichten hebben gedeeld over hoe zij het liefst betrokken willen zijn bij beleid en besluitvorming. Deze nieuwe samenwerking tussen de gemeente en haar inwoners onderstreept de kracht van participatie. Het gaat namelijk verder dan alleen meedenken; het is een proces van praten, ideeën uitwisselen en kennis delen. Soms komen er ook dilemma's bij kijken. Het is belangrijk om dan in gesprek te blijven met elkaar en flexibel te blijven – om niet te verstarren.

De stem van de inwoner telt als geen ander, en daarom blijft de gemeente zoveel mogelijk in gesprek met haar inwoners om samen de toekomst van de gemeente vorm te geven. Een mooie eerste stap is het ontstaan van deze visie; er is hiervoor namelijk geparticipeerd over participatie. Het afgelopen jaar gebeurde dit ook bij andere projecten. Zoals bijvoorbeeld bij het ontstaan van de Mobiliteitsvisie, waarbij meer dan 1.600 inwoners hun mening gaven over verkeer en vervoer in Alkmaar, en ook bij het *Programma Leefbare en Vitale Dorpen*, waarbij in meerdere participatierondes werd geluisterd naar wat inwoners van onze landelijke dorpen belangrijk vinden en waar volgens hen de focus op moet liggen vanuit de gemeente. Het initiatief *Wij(k) aan Zet!* gaf inwoners van de stad Alkmaar de kans om mee te denken en mee te beslissen over verbeterpunten in hun wijken. Dankzij de grote betrokkenheid van bewoners binnen dit project, konden we 744 verbeterpunten verzamelen

en ruim 17.000 stemmen op al de ideeën tellen. Daarnaast hebben we samen met onze inwoners, gewerkt aan een nieuwe *Cultuurvisie*, waarin we, met de input van specifiek jongeren en ook aan diverse sectoren, zoals cultuur, citymarketing en onderwijs, een toekomstbeeld schetsen voor kunst en cultuur in Alkmaar. Dit brede participatietraject heeft waardevolle inzichten gebracht die zullen bijdragen aan een nog bruisendere cultuursector binnen de gemeente.

Als gemeente Alkmaar kijken wij ernaar uit om in gesprek te blijven gaan met onze inwoners, om hun ideeën te horen en om van elkaar te blijven leren. De toekomst van de gemeente Alkmaar maken we tenslotte samen. Onze slagzin is; alleen ga je sneller, maar samen kom je verder!

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Anjo van de Ven

Wethouder

Alkmaar, oktober 2024

Inleiding

Gemeente Alkmaar is een gemeente die ruimte geeft aan de ideeën en inbreng van anderen. In deze visie geeft de gemeente Alkmaar aan hoe zij om wil gaan met participatie: inwoners betrekken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid en plannen. De visie geeft meer houvast aan inwoners én de gemeente. Met inwoners bedoelen we zowel inwoners, als maatschappelijke organisaties en ondernemers. Ook geven we houvast aan initiatiefnemers. Dit kunnen inwoners met een plan/idee zijn, maar ook bijvoorbeeld projectontwikkelaars die in onze gemeente een (woningbouw) initiatief willen starten.

Gemeente Alkmaar wil niet opleggen, maar mogelijk maken. In een tijd waarin de samenleving steeds complexer wordt, is het belangrijk om inwoners actief te betrekken bij plannen in hun leefomgeving. Participatie is daarvoor de basis. Participatie is een kans om de gemeente nog mooier te maken. Participatie geeft onze inwoners een stem.

Met deze visie wordt invulling gegeven aan de Wet Versterking participatie op decentraal niveau en aan twee moties van de gemeenteraad. De Wet Versterking participatie is in 2024 op decentraal niveau aangenomen. Het doel van de wet is een transparant en duidelijk proces. Deze wet regelt dat het decentraal bestuur inwoners in staat stelt te participeren bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. De wet maakt het verplicht voor gemeenten om hier een verordening voor op te stellen. Deze verordening vervangt de inspraakverordening. De participatieverordening van Alkmaar wordt opgesteld aan de hand van dit document.

Deze nieuwe visie vervangt de Visie op participatie uit 2016 en de Visie op modernisering van participatie bij ruimtelijke plannen uit 2019. 'Alkmaar maken we samen' vormt de kapstok voor alle onderdelen waar participatie op van toepassing is. Deze visie geldt daarmee ook voor participatie in het kader van de Omgevingswet.

De Alkmaarse samenleving wordt al regelmatig betrokken bij projecten van de gemeente en initiatieven van derden. De aanpak van deze participatietrajecten verschilt. In dit document leggen we vast hoe we naar participatie kijken en op welke manier we participatietrajecten opzetten. Hierdoor zorgen we voor kwaliteit en duidelijkheid voor onze inwoners.

Deze visie gaat ons helpen om rollen, taken, verantwoordelijkheden en verwachtingen bij participatie helder te maken. Zowel voor initiatiefnemers als voor deelnemers (participanten). Dit zodat deelnemers aan participatie weten waarop ze elkaar mogen aanspreken. Daarnaast biedt het houvast voor het ontwikkelen van nieuwe methodieken en werkvormen.

Tijdens de ontwikkeling van deze participatievisie experimenteerden we daarnaast ook al met nieuwe werkvormen, om de opgedane ervaring mee te kunnen nemen in de werkwijze. Deze 'proeftuinen', in totaal zes, vindt u in samengevatte vorm terug in deze visie.

Participatie gaat over 'met mensen praten, niet over mensen praten'

Dat hebben we gedaan bij het Programma 'Leefbare en Vitale Dorpen'. In drie participatierondes vroegen we inwoners en ondernemers uit de 13 dorpen van landelijk Alkmaar wat voor hen belangrijk is.

De eerste ronde bestond uit een vragenlijst over tevredenheid en actuele zorgen, variërend van stoep tot een aanpak van hardrijdend verkeer. Al deze antwoorden vormden de basis voor de tweede ronde, met gesprekken over wat de gemeente wel of niet op kan pakken. Wat is nog onduidelijk? Hoe kunnen we elkaar helpen? Door met elkaar in gesprek te gaan, luister je naar wat je elkaar echt wilt vertellen.

In de derde ronde gaan we met elkaar aan de slag. Niet alleen vragenlijsten invullen en praten – maar ook doen! Waar kunnen de bewoners van de dorpen en de gemeente met elkaar samenwerken om het landelijk gebied leefbaar en vitaal te houden. Dat is soms een moeilijk gesprek waarin we van en met elkaar leren, ook dat is participatie.

Aanpak nieuwe visie

Deze visie is op participatieve wijze tot stand gekomen. We spraken op verschillende manieren met inwoners en medewerkers van de gemeente Alkmaar. Dit varieerde van een online vragenlijst tot groepsbijeenkomsten. Ook de gemeenteraad is tijdens een raadsinformatieavond en via een digitale vragenlijst betrokken. De uitkomsten hiervan zijn terug te vinden in de bijlage. De opgedane kennis vormt de basis en de onderbouwing van dit document.

Belangrijke inzichten vanuit de raadsinformatieavond en de digitale vragenlijst:

- Participatie draagt voor gemeente Alkmaar bij aan:
1. Het creëren en/of vergroten van draagvlak;
  2. Het nemen van zorgvuldige besluiten;
  3. Het maken van kwalitatief goede plannen, waarin rekening is gehouden met alle standpunten en bezwaren.

Tijdens de raadsinformatieavond is er ook gesproken over de mate waarin participatie een afspiegeling is of moet zijn van de samenleving. Een belangrijk onderdeel als het gaat om participatie. Participatie is representatief als het een doorsnee vertegenwoordigt van de samenleving. Een mix van zoveel mogelijk achtergronden en doelgroepen. Ook de doelgroepen die nu misschien niet of lastig bereikt worden.

Om te kunnen bepalen of de participatie representatief is, is het belangrijk om duidelijk te aan te geven wie/welke groepen er bij het participatietraject betrokken zijn. Daarbij wordt er dan ook waarde gehecht aan het op tijd (tijdig) betrekken van inwoners, maar ook om tijd in de zin van gelegenheid bieden voor inwoners om te participeren.

Tijdens de raadsinformatieavond is het belang van een helder participatieproces, met duidelijke kaders met de nadruk op representatie, inclusie en verwachtingenmanagement dan ook besproken.

Het creëren of vergroten van draagvlak door de inzet van participatie is geen doel op zich. De situatie kan zich voor doen dat mensen het oneens zijn met en oneens blijven over de uitkomst van een participatietraject, maar het proces mag niet ter discussie staan. Zie ook het hoofdstuk dilemma's (Dilemma 2 - "Jouw belang is niet mijn belang").

Aansluiten bij de behoeften van onze inwoners

We hebben inwoners gevraagd wat zij belangrijk vinden als het gaat om participatie via een digitale vragenlijst. Alle inwoners konden hierop reageren. De vragenlijst is door 204 inwoners ingevuld en is terug te vinden in de bijlage. Als 'proeftuin' konden inwoners de digitale vragenlijst invullen bij de informatieavond over het Ontwikkelkader Overstad. Dit is door 36 inwoners gedaan. Eerder zijn ook tijdens de denkfestivals, die in het kader van het project Wij(k) aan zet! zijn georganiseerd, ideeën en verbeterpunten opgehaald over participatie.

Onze inwoners hebben een brede interesse als het gaat om onderwerpen die in hun gemeente spelen. Ze willen vooral meedenken over bouwprojecten, verkeer en milieu. Ook thema's als cultuur en sociaal beleid zijn populair. Plannen gericht op de eigen wijk raken mensen het meest. Daarom willen inwoners vooral over die plannen meepraten. Het maakt duidelijk dat het als gemeente belangrijk is om de buurt te betrekken bij diverse plannen.

De reden om te participeren is vooral om op de hoogte te zijn, om invloed uit te kunnen oefenen, om zorgen te uiten en om plannen beter te maken. Deze visie richt zich daarom vooral op duidelijk communiceren, alle meningen in kaart brengen en op tijd participeren, zodat invloed op en het verbeteren van plannen nog mogelijk is.

We hebben inwoners ook gevraagd wat beter kan. Dit zijn de meest genoemde verbeterpunten:

1. Meer invloed op plannen hebben;
2. Dat er echt naar ons geluisterd wordt;
3. Op tijd informeren (zo)dat er geparticipeerd kan worden/tijdig uitnodigen;
4. Duidelijke terugkoppeling wat er gedaan is met wensen en ideeën;
5. De mogelijkheid om online te participeren.

Visie op participatie

Waar werken we naartoe?

Gemeente Alkmaar zet de kracht en kennis van inwoners en ondernemers in bij het opstellen van beleid en plannen. Zij weten goed wat in hun leefomgeving speelt en wat beter kan. Daarom vindt gemeente Alkmaar het belangrijk om participatietrajecten zorgvuldig en duidelijk vorm te geven. En om ruimte te bieden voor ideeën en om deze mogelijk te maken.

Participatie is geslaagd wanneer:

- Goed uitgedacht is wat we gaan doen, volgens het stappenplan;
- We op tijd hebben geparticipeerd;
- We open stonden voor alle ideeën en bezwaren;
- We duidelijk zijn geweest over het proces, het onderwerp, de rollen, de ruimte van invloed, de toegankelijkheid en de gekozen oplossingen;
- We hebben teruggekoppeld wat we met de inbreng hebben gedaan;
- We hebben geleerd van het participatietraject en deze ervaring meenemen om trajecten te verbeteren.

Onze visie op participatie is:

Alkmaar maken we samen

We zien participatie als een belangrijk middel om betere besluiten te nemen. Inwoners kunnen meedenken, meedoen, of meebeslissen. En hebben zo invloed op plannen en beleid van de gemeente. We gaan daarbij uit van het principe 'ja, tenzij'. Dat betekent dat de gemeente altijd inzet op participatie, tenzij anders wordt besloten.

Participatie is vanzelfsprekend

Ook nu betreft de gemeente inwoners al bij veel verschillende onderwerpen. De ambitie is dat participatie over een paar jaar nog vanzelfsprekender is. Voor inwoners, voor het college en de raad, en voor ambtenaren van de gemeente. Van tevoren is duidelijk waarover geparticipeerd wordt en op welke manier.

We zijn duidelijk en transparant

We richten het participatieproces in volgens een vaste aanpak en standaard, waarbij ruimte blijft voor maatwerk. Ieder participatietraject en vraagstuk is er een op zich. Participatietrajecten worden zorgvuldig uitgedacht, zodat helder is wat er met de inbreng van inwoners wordt gedaan.

Door participatie geven we onze inwoners een stem

De gemeente wil dat inwoners zich echt gehoord voelen. Het is daarom belangrijk om duidelijk te zijn over rollen en de ruimte van invloed. Zo weten inwoners beter waar ze invloed op kunnen hebben. Ook het terugkoppelen wat gedaan is met de ideeën en standpunten van inwoners en welke afwegingen er zijn gemaakt, maakt dat inwoners zich beter gehoord voelen. Ook is zo duidelijk wat met hun inbreng is gedaan.

Iedereen die wil participeren, kan participeren

De komende jaren werkt gemeente Alkmaar aan het vergroten van de betrokkenheid van inwoners. Het doel is dat inwoners direct en actief betrokken zijn bij plannen die hun aangaan. Duidelijk communiceren over participatietrajecten, inwoners actief uitnodigen en participatie (ook digitaal) toegankelijk maken zijn hierbij belangrijk.

Participatie is maatwerk en flexibe

Er zijn verschillende factoren die van belang zijn bij het opstellen van een participatieplan. De ruimte van invloed, de impact op de samenleving, de betrokkenheid. Al deze factoren moeten worden afgewogen bij de wijze waarop geparticipeerd wordt. Dit vraagt om maatwerk. Als een of meer van deze factoren gedurende het proces verandert, wordt het participatieproces hierop aangepast.

- › Hoe we dit gaan uitvoeren, hebben we in vijf uitgangspunten en een stappenplan samengevat. Voordat deze aan bod komen schetsen we nog kort de context en complexiteit van participatie, dit doen we in de vorm van een vijftal dilemma's.

Complexiteit van participatie

Dilemma's doen er toe

Participatie is een belangrijk instrument om gemeente en gemeenschap met elkaar in gesprek te brengen en tot beter beleid en betere uitvoering te komen. Tegelijkertijd is het ook een complex instrument, omdat teleurstelling altijd op de loer ligt. Belangen staan soms tegenover elkaar. En hoezeer we ook proberen maatwerk te leveren, het kan lang niet in alle gevallen.

Als de gemeente, inwoners en andere partners samenwerken kan dat gepaard gaan met lastige vraagstukken. Zo zijn plannen van de gemeente of initiatiefnemers al concreet, waardoor participanten zich in hun invloed beperkt voelen. Het komt ook regelmatig voor dat participanten zich juist onzeker voelen als er nog niets concreet is. De vraag is in beide gevallen: "Waar moeten we eigenlijk wat over zeggen?". En soms komt er een prima resultaat uit een participatieproces waar ook nog eens veel mensen blij mee zijn, maar zoeken degenen die zich niet gehoord voelen de publiciteit om uiting te geven aan hun onvrede. Met als gevolg dat er toch een 'smet op de participatie rust'. Dit soort kwesties lossen we niet zomaar op en zijn ook in de toekomst onvermijdelijk.

Een beschrijving van vijf dilemma's, die naar voren kwamen uit de gesprekken tijdens de raadsinformatieavond en uit gesprekken/de vragenlijst van onze inwoners, geeft ons de mogelijkheid om de complexe kant van participatie beter onder ogen te zien en erop te anticiperen.

Dilemma 1

“Participatie is pas geslaagd als er maximaal draagvlak is”

Goede participatie kost tijd. Terwijl er vaak juist behoefte is aan nieuw beleid en snelle uitvoering ervan. De gemeente en de gemeenschap zijn bereid die vertraging te accepteren als het duidelijk is dat een intensief participatietraject waarde toevoegt. Bijvoorbeeld omdat het plan of belangenafweging er beter van wordt. Participatieprocessen moeten echter niet eindeloos gerekt worden. Het is onmogelijk om door te gaan met participeren totdat elke participant zich kan vinden in de inhoud. Participatie is geen wondermiddel voor inhoudelijk draagvlak.

- › Wel moet er draagvlak zijn voor het participatieproces. Daarvan is sprake als iedereen de mogelijkheid heeft gehad om binnen de vooraf gestelde kaders en tijd mee te doen en de raad of het college op grond daarvan een gedegen belangenafweging kan maken.

Dilemma 2

“Jouw belang is niet mijn belang”

Het afwegen van belangen betekent keuzes maken. Dit kan aanleiding zijn voor teleurstelling. Met als gevolg: onvrede over het resultaat van het participatieproces en/of de zienswijze-procedure aangrijpen om lucht te geven aan die onvrede. Ook het nemen van juridische stappen kan een optie zijn.

Van het gemeentebestuur mag worden verwacht dat ze het algemeen belang bewaakt maar tegelijkertijd ook diverse individuele belangen zorgvuldig meeweegt bij het nemen van besluiten. Uit het verloop en verslaglegging van het participatieproces moet op te maken zijn hoe alle belangen afgewogen en meegenomen zijn. Zienswijzen vormen voor sommigen het sluitstuk van participatie.

- › Het is van belang om de transparante en open houding van het proces vast te houden en recht te doen aan de wens van participanten om ook in die fase goed onderbouwde en begrijpelijke antwoorden te krijgen.

Dilemma 3

“Het is belangrijk, maar laat maar”

Ondanks dat de gemeente de gemeenschap wil betrekken bij beleid en de gemeenschap haar verantwoordelijkheid wil nemen, kost het moeite om mensen enthousiast te krijgen en deel te laten nemen aan participatieprocessen. We zien een zekere ‘lage mate van betrokkenheid of participatiemoetheid’ als het gaat om vraagstukken die niet direct relevant of niet concreet genoeg lijken voor inwoners of andere partners. Dit kan meerdere oorzaken hebben. Het deelnemen aan participatietrajecten vraagt tijd en loopt soms maanden of jaren door. Of het vraagt specifieke kennis, wat mensen afschrikt. Participanten haken ook af als ze ooit een negatieve ervaring hebben opgedaan bij een participatietraject. Bij hen overheerst de gedachte ‘het heeft toch geen zin’.

Hoewel ‘participatiemoetheid’ niet helemaal te voorkomen is, kunnen we wel maatregelen nemen die de kans erop verkleinen en de betrokkenheid (weer) vergroten.

- › De belangrijkste maatregel is dat we in onze vraagstelling en werkvormen aansluiten bij de wijze waarop de doelgroep wil en kan deelnemen. De participant staat dus centraal.

Dilemma 4

“Ik spreek namens een groep”

Deelnemers aan participatietrajecten spreken op individuele titel of spreken als collectief, zoals een organisatie, groep of vereniging. In sommige gevallen hebben ze zelfs beide petten op. Het heeft voor de gemeente en participanten veel voordelen als mensen namens een collectief deelnemen aan overleg. Het is bijvoorbeeld vaak efficiënter omdat er minder mensen aan tafel zitten. Ook heeft er binnen de groep al een belangenafweging plaatsgevonden. Bij de professioneel georganiseerde partners is meestal duidelijk namens wie ze spreken. Dit wordt lastiger als een wat minder strak gedefinieerde groep namens een achterban spreekt. Want wie is die achterban en wat is het mandaat van de vertegenwoordiger? Wijkraden, structurele adviesraden, en incidentele buurtcomités bijvoorbeeld, moeten zich bewust zijn van wie ze vertegenwoordigen, en van mogelijke tegengeluiden.

- › We moeten openstaan voor alle geluiden en belangen. Een collectief belang weegt soms zwaarder, maar is niet per definitie belangrijker dan een individueel of niet-collectief ingebracht belang. Om verwachtingen over en weer helder te hebben, gaan we het gesprek aan met participanten die namens een collectief deelnemen.
- › Gespreksthema's zijn maatwerk, maar representativiteit is een voor de hand liggend agendapunt.

Dilemma 5

“De raad is gekozen, waarom dan nog participatie?”

Elke vier jaar wordt op democratische wijze de gemeenteraad gekozen. Het is begrijpelijk dat dit de vraag oproept waarom er überhaupt nog veel aan participatie gedaan moet worden. Er is toch immers een representatieve vertegenwoordiging, samengesteld door de bevolking, in de vorm van een gemeenteraad?

- › Een goed participatieproces kan de gemeenteraad invalshoeken tonen die anders misschien onzichtbaar gebleven waren. Het proces van oordeelsvorming wordt hiermee verrijkt en het maken van een belangenafweging krijgt een stevigere onderbouwing.

Wij(k) aan zet!

Inwoners weten vaak het beste wat er in hun buurt speelt en wat er verbeterd kan worden. Daarom hebben we hen gevraagd: “Welke verbeterpunten maken je wijk mooier, beter of leuker?”.

Dit hebben we gedaan in een nieuwe participatievorm: een denkfestival. Tijdens het denkfestival, hebben inwoners in een vroeg stadium meegedacht over de aanpak hoe inwoners te betrekken bij het ophalen van de verbeterpunten. Hieruit is het plan ‘Wij(k) aan zet!’ ontstaan, waarmee we de zeggenschap van onze inwoners willen vergroten.

Om zoveel mogelijk inwoners te bereiken en ideeën uit de buurten en wijken op te halen hebben we naast het communiceren via de vaste communicatiekanalen, de Stadskrant, de website en social media, ook flyers en posters in wijk- en buurten centra opgehangen en borden langs de weg gezet. Ook zijn we met een rode ‘Wij(k) aan zet!’ bus naar ontmoetingsplekken in de wijken gegaan om verbeterpunten op te halen.

Het project Wij(k) aan zet! gaf inwoners de mogelijkheid om niet alleen mee te denken, maar ook om mee te beslissen over verbeteringen in hun wijk. Zo konden ze meedenken door digitaal via de website of persoonlijk bij onze collega’s bij de ‘Wij(k) aan zet!’ bus verbeterpunten door te geven. En meebeslissen door als wijkbewoner digitaal te stemmen op de top drie verbeterpunten per wijk die kans maakten op uitvoering door de gemeente. In totaal zijn 744 verbeterpunten ingeleverd en is ruim 17.000 keer gestemd.

Hierdoor weten we wat de bewoners van de wijken belangrijk vinden. Het is fijn dat zoveel inwoners hun stem hebben laten horen, want samen maken we Alkmaar!

Soorten participatie

Voor deze visie volgen we de definitie van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Zij omschrijft participatie zo:

'Een manier van beleidsvoering waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de voorbereiding, uitvoering of evaluatie van beleid'.

Participatie gaat over meebeslissen, meewerken en meedenken. Het geeft inwoners de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de ontwikkelingen die hun leefomgeving en dagelijks leven raken. Zorgvuldige participatie vergroot het gevoel van betrokkenheid bij inwoners en helpt ook om de plannen van de gemeente of initiatiefnemers te verbeteren. Het bestuur krijgt door participatie een duidelijker beeld van wat inwoners belangrijk vinden, waardoor zorgvuldige beslissingen worden genomen.

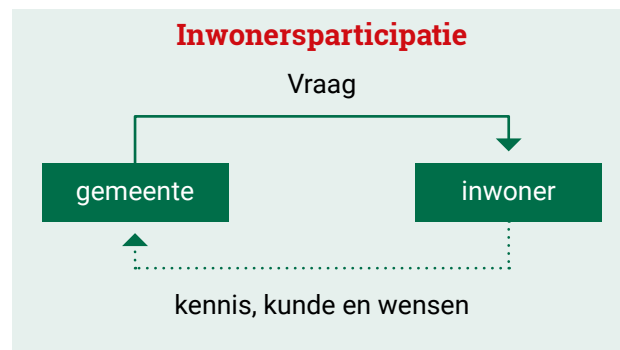
Verder onderscheiden we twee soorten van participatie: inwonersparticipatie (onderdeel daarvan is participatie bij ruimtelijke initiatieven) en overheidsparticipatie. Bij alle vormen van participatie is het belangrijk om zoveel mogelijk belanghebbenden mee te nemen in het initiatief. Deze participatievisie geeft dan ook handvatten voor beide vormen van participatie. De verantwoordelijkheid voor het participatietraject ligt bij de initiatiefnemer(s). We lichten de verschillende soorten participatie hieronder toe.

Inwonersparticipatie

Inwoners participeren in beleid of plannen van de overheid.

Bij inwonersparticipatie betreft de gemeente inwoners bij gemeentelijk beleid of plannen. De gemeente nodigt inwoners en anderen uit om mee te denken of mee te werken aan beleid en plannen of aan de uitvoering daarvan. Deze betrokkenheid kan meer of minder intensief zijn.

Inwonersparticipatie kan ook betekenen dat inwoners meedenken, -werken of -beslissen op een ruimtelijk plan van een initiatiefnemer. Een initiatiefnemer betreft dan andere inwoners bij een plan. De regels daarvoor zijn anders dan voor plannen van de gemeente. Dit wordt hieronder verder toegelicht bij het onderdeel participatie bij ruimtelijk initiatieven.

Participatie bij ruimtelijke initiatieven

Inwoners participeren in plannen van andere inwoners of projectontwikkelaars.

De Omgevingswet stimuleert vroegtijdige participatie. De wet omschrijft participatie als volgt: *het in een vroegtijdig stadium betrekken van belanghebbenden [...] bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit.*

Vanaf het begin samenwerken aan een initiatief of plan verbetert de kwaliteit en zorgt ervoor dat alle kanten worden bekeken en dat kennis en creativiteit kunnen worden gebruikt. Bij ruimtelijke plannen vindt participatie plaats voorafgaand aan de formele procedure.

De Omgevingswet bepaalt dat de initiatiefnemer bij het aanvragen van een omgevingsvergunning moet aangeven of aan participatie is gedaan, hoe de participatie heeft plaatsgevonden en wat de resultaten daarvan zijn. Dat maakt de initiatiefnemer verantwoordelijk voor participatie en voor het participatieproces.

De gemeente stimuleert de initiatiefnemer actief om aan participatie te doen, onder andere door actief informatie hierover aan te bieden. Participatie door initiatiefnemers is vormvrij. De ambities zijn: participatie die zoveel mogelijk rekening houdt met de betrokkenheid van de omgeving (inwoners/ ondernemers/maatschappelijke partners), waarbij met de omgeving wordt samengewerkt.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het bewaken van de participatie binnen de kaders. De gemeenteraad of het college moeten bij een initiatief waarover zij beslissen, alle belangen overzien en tegen elkaar afwegen en zorgen voor evenwichtige besluitvorming over de leefomgeving. De gemeente bepaalt of er voldoende gegevens zijn om die belangen af te wegen en dus een zorgvuldig besluit te nemen.

Wanneer er geen sprake is van een aanvraag omgevingsvergunning, maar van het voorbereiden van een Omgevingsvisie of een wijziging van het Omgevingsplan op initiatief van de gemeente, is de gemeente verantwoordelijk voor participatie. De gemeente heeft dan, ook als het gaat om participatie, een motiveringsplicht. Dit betekent dat de gemeente in de stukken aangeeft hoe de omgeving is betrokken bij de voorbereiding en wat er is gedaan met de participatie.

De wet geeft alle ruimte aan de initiatiefnemer of de gemeente voor lokaal maatwerk. De ene situatie is de andere niet. Per initiatief verschillen de belanghebbenden en de impact op de omgeving. Aanpak en verslag van de participatie verschillen afhankelijk van de omvang en de impact van het initiatief. Wat niet verschilt, is dat de gemeente bij elk initiatief duidelijk is over haar betrokkenheid, rol en belang.

Overheidsparticipatie

De overheid participeert in plannen van inwoners, ondernemers of een maatschappelijke partij.

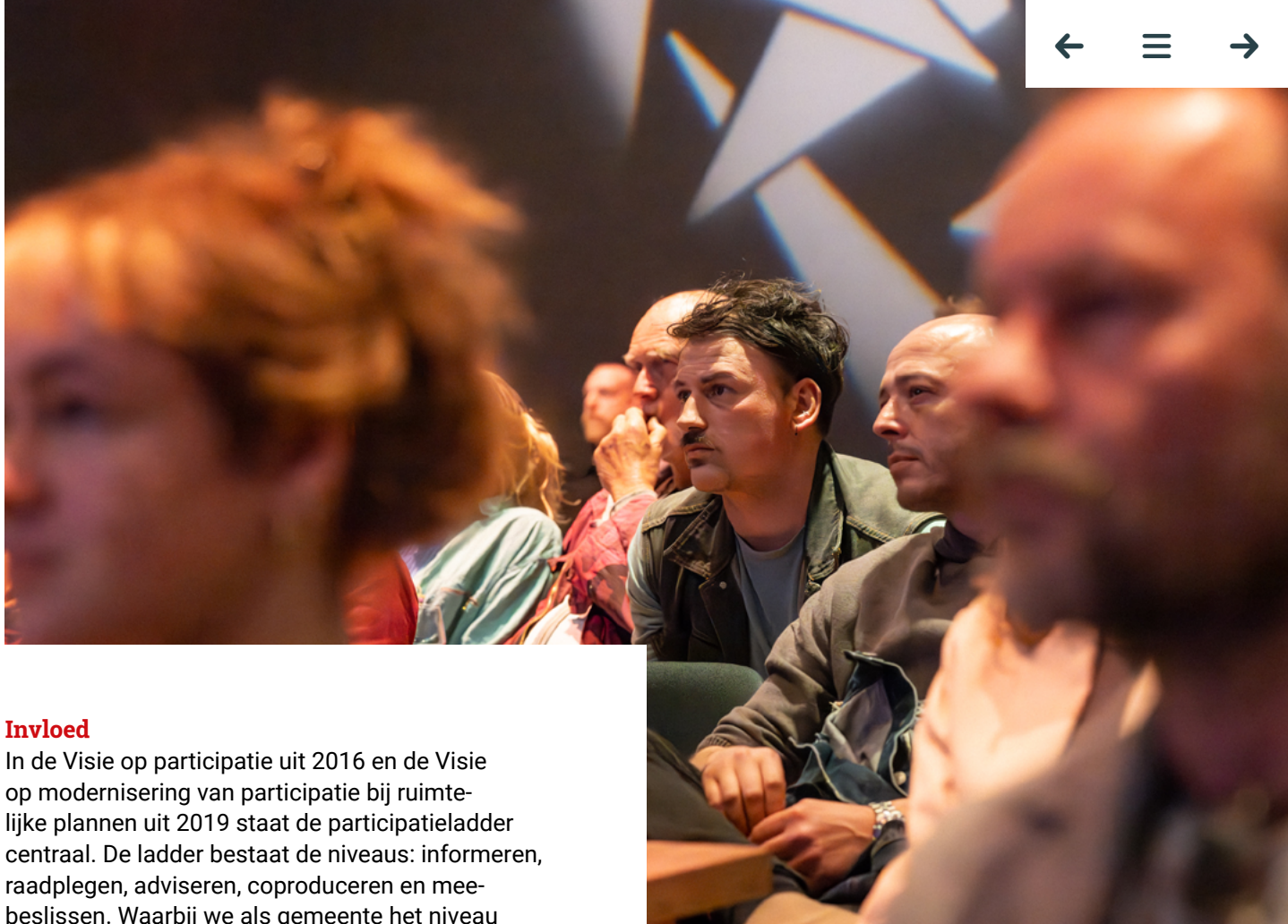
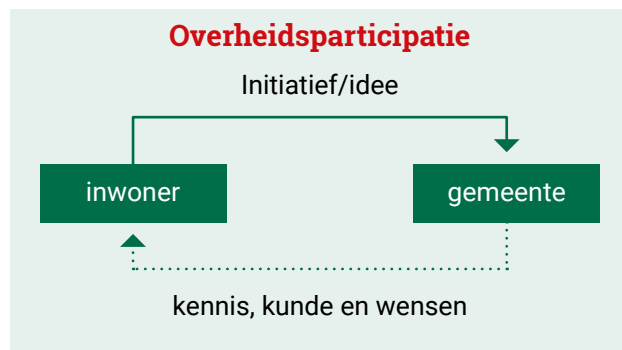
Bij overheidsparticipatie komt het voorstel/idee/plan van inwoners die bijvoorbeeld een verandering wensen in hun leefomgeving of dat de gemeente een taak anders uitvoert.

Het plan of voorstel kan van één inwoner of ondernemer komen, een groep of een maatschappelijke partij. Deze persoon of partij noemen we een initiatiefnemer.

Bij een plan of voorstel uit de samenleving is er een actieve rol voor de aanvrager(s) en de wens om samen te werken met de gemeente. De initiatiefnemer is eigenaar van het proces en eindverantwoordelijk.

De gemeente neemt in dat geval een ondersteunende of faciliterende rol of kiest ervoor te reguleren of zelfs helemaal los te laten.

Inwoners en maatschappelijke partijen kunnen bepaalde taken van het gemeentebestuur zelf uitvoeren. Dit noemen we het *right to challenge*, het 'uitdaagrecht'. In de nog op te stellen participatieverordening kunnen hier voorwaarden over opgenomen worden.

Invloed

In de Visie op participatie uit 2016 en de Visie op modernisering van participatie bij ruimtelijke plannen uit 2019 staat de participatieladder centraal. De ladder bestaat de niveaus: informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren en meebeslissen. Waarbij we als gemeente het niveau informeren over plannen en beleid niet als participatie ziet, maar als een plicht.

De ladder, of trap, is een trap die leidt naar 'het hoogste doel'. Het model impliceert dat je onderaan begint en vanzelfsprekend de ambitie hebt om bovenaan te komen. De ladder wekt ook (onbedoeld) de indruk dat de initiatiefnemer van participatie maar één participatieniveau kan of móet kiezen. Hierdoor is er minder flexibiliteit om in te spelen op de dynamiek en behoeften van de samenleving.

Sommige niveaus of fases vinden juist tegelijkertijd plaats. Zelfs binnen één groep actieve bewoners zijn er mensen die willen meedenken en er zijn er die willen meedoen. Sommigen willen meebeslissen en anderen willen alleen een handje helpen bij een activiteit. Er is dus een scala aan mogelijkheden van participeren en samenwerken.

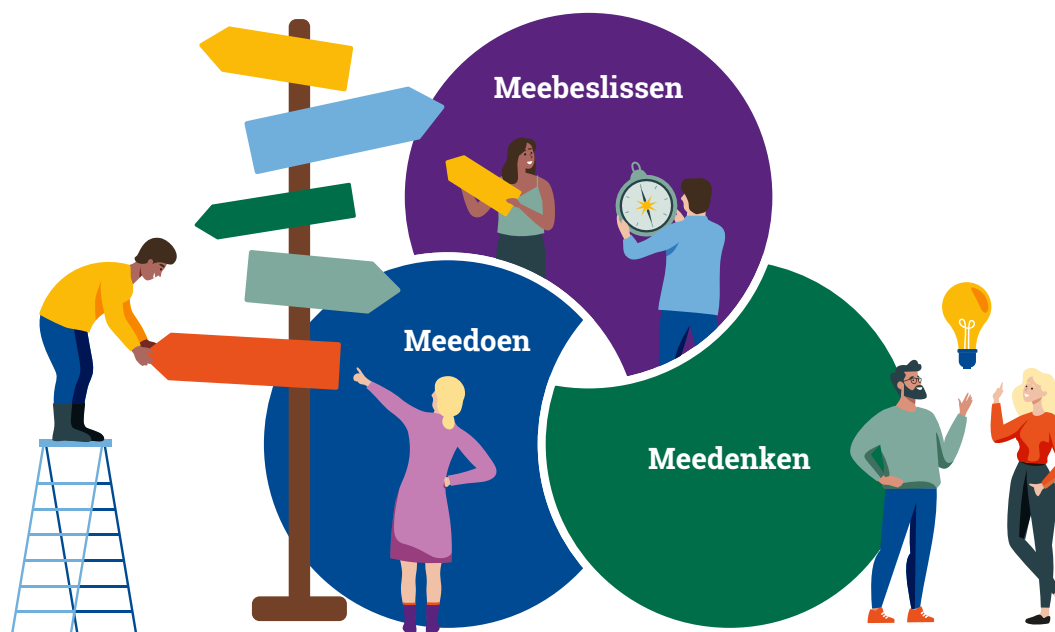

Vanuit de behoefte om duidelijker en flexibeler te zijn, stappen we over op de begrippen **meedenken**, **meedoen** en **meebeslissen**.

De gemeente nodigt inwoners uit om op verschillende manieren betrokken te zijn bij gemeentelijke plannen en beleidsstukken:

1. **Meedenken:** Inwoners brengen ideeën in voor het plan of beleid. De gemeente of initiatiefnemer koppelt terug welke ideeën zijn overgenomen en waarom.
2. **Meedoen:** Inwoners krijgen een grote rol bij het opstellen van het plan of beleid.
3. **Meebeslissen:** Inwoners krijgen de kans om mee te beslissen over (delen van) het plan of beleid.

In het midden van het model staan drie overlappende cirkels. Hieruit wordt duidelijk dat het niet gaat om een trap met een hoogste doel. Maar om de overlap tussen verschillende manieren van samenwerken, participeren en betrokken zijn.

Betrokkenheid

De mate van betrokkenheid, is van invloed op het participatieproces en het is nodig voor succesvolle participatie. Betrokkenheid betekent dat inwoners actief willen meebeslissen, meedenken of meewerken.

Een succesvol participatieproces betekent dat ieders inbreng voldoende duidelijk is en wordt meegenomen. Alle belangen en argumenten wegen mee. Participatietrajecten moeten daarom – in vorm, tijd en ruimte van invloed – uitnodigend zijn voor zoveel mogelijk verschillende groepen belanghebbenden.

De betrokkenheid van inwoners en belanghebbenden kan per vraagstuk verschillen. Betrokkenheid is bijvoorbeeld groter als het gaat om mobiliteitsvraagstukken, de leefbaarheid van of ingrepen in de directe woonomgeving, of vraagstukken op het gebied van het sociaal domein. Hoe dichterbij de eigen leefwereld, hoe groter de betrokkenheid. Daar liggen kansen.

De afgelopen jaren is gebleken dat die betrokkenheid heel groot is bij (woning-) bouwprojecten die zich in de directe leefomgeving afspelen - inbreilocaties of kleinere transformaties. Dat zijn qua omvang vaak 'kleinere projecten, waarvan de uitkomst direct

(veel) gevolgen voor hen heeft. Dit soort projecten vraagt vaak om een intensief participatietraject.

Bij grotere gebiedsontwikkelingen, die vaak wat abstracter aandoen, is de betrokkenheid van inwoners vaak wat minder groot, of anders georiënteerd. 'Welke kansen zijn hier voor mij? Ook zien we hierbij vaak meer betrokkenheid van belangenorganisaties. Dat participatie traject is niet minder intensief, maar vraagt meestal een andere en langdurigere aanpak. Ieder participatietraject vraagt dus om maatwerk en een bepaalde mate van flexibiliteit om tijdig bij te kunnen sturen of het traject opnieuw in te richten.

Net als bij participatie is betrokkenheid op verschillende manieren te onderscheiden. Hiervoor hebben we inspiratie opgedaan met de betrokkenheidstrap van Platform31¹. Zij laten zien dat participatie verschillende niveaus van betrokkenheid kent.

Om de betrokkenheid van inwoners goed in beeld te krijgen is het nodig om van perspectief te veranderen: van het (gemeentelijk) initiatiefnemersperspectief met de participatieladder naar het bewonersperspectief met: de betrokkenheids-trap.

¹ Raadsleden: [kijk naar participatie door de ogen van bewoners - Platform31 | Kennis en netwerk voor stad en regio](#)

Hoge participatie leidt niet automatisch tot hoge betrokkenheid

De betrokkenheid van bewoners bij plannen varieert sterk. Sommige mensen zijn niet geïnteresseerd of in staat deel te nemen. Anderen tonen persoonlijke interesse door de ontwikkeling of kritische vragen tijdens bijeenkomsten. Dan zijn er mensen die actief bijdragen voor het bredere belang van de gemeenschap en vaak als ondersteuners dienen in de gemeentelijke transitie.

Actieve houding

Betrokkenheid gaat dus over een actieve houding richting de plannen van de initiatiefnemers (dit kunnen ook bewoners zijn) in de wijk. Dat kan gaan van niet tot sterk betrokken. Een persoon kan zowel individueel als maatschappelijk betrokken zijn, zoals bij ontwikkelingen in de eigen leefomgeving of het verduurzamen van hun huis. Ook bewoners die tegen plannen zijn, kunnen betrokken zijn, bijvoorbeeld via actiegroepen. Het is belangrijk dat deze groepen worden gehoord voor een democratisch proces.

De manier waarop een inwoner betrokken is of wil zijn verschilt per persoon. Het gekozen participatieniveau kan hierop wel invloed hebben. Een laag participatieniveau zal bewoners niet snel uitnodigen om maatschappelijk betrokken te worden. Veel mensen haken af als ze 'toch niets te zeggen hebben over de uitkomst'. Aan de andere kant kan het er juist ook voor zorgen dat een groep actieve bewoners opstaat en invloed opeist.

Het is belangrijk om de verschillende vormen van betrokkenheid te kunnen onderscheiden. Ook helpt het om inzicht te hebben in hoeveel mensen op welke manier betrokken zijn.

Kunst en cultuur voor een fijne leefomgeving

Alkmaar groeit de komende jaren uit naar een gemeente met zo'n 140.000 inwoners. Daarom werkt de gemeente samen met die inwoners én ondernemers aan een plan over hoe kunst en cultuur er in de toekomst uitzien in de stad en de dorpen van Alkmaar.

Meedenken kon op meerdere manieren. We spraken met inwoners, ondernemers en specifiek met jongeren. We organiseerden gesprek - tafels, wijktafels, rondetafelgesprekken en individuele gesprekken met verschillende mensen en organisaties. Soms zochten we de mensen op en er was gelegenheid tot meedenken door het invullen van een online vragenlijst. Gesprekken over cultuur met inwoners van verschillende wijken en dorpen leidde tot een 'cultuurportret' van elke wijk en dorp.

Naast de cultuursector zijn ook mensen uit andere sectoren betrokken zoals citymarketing, onderwijs en welzijn. Ook ondernemers uit de binnenstad zijn bevroegd, met hen stelden we een klankbordgroep in. Jongeren spelen in 2040 een belangrijke rol in Alkmaar, zij zijn op straat gevraagd naar hun mening over cultuur. Op plekken waar zij vaak komen, bijvoorbeeld station Alkmaar en Podium Victorie. Voor hen zijn ook gesprekstafels georganiseerd met hulp van groepen zoals Stichting Talent and Dreams (STAD) en Cultuur Kartel, die veel jongeren bereiken.

De opbrengsten van al het meedenken over cultuur zijn gedeeld tijdens een goed bezochte bijeenkomst in theater de Vest. Daar zijn onder andere de resultaten in de vorm van een documentaire getoond. Alle uitkomsten zijn ook uitvoerig gedeeld op de website van de gemeente Alkmaar.

Voor het participatietraject rondom de cultuurvisie is gekozen om op nieuwe en andere manieren (specifieke) doelgroepen te bereiken en betrekken. Ook is er voor een creatieve en zorgvuldige manier van (tussentijds) terugkoppelen gekozen.

Uitgangspunten bij inwonersparticipatie

De visie en ontwikkelpunten vormen samen met de soorten participatie het kader. Maar hoe maken we dit concreet? Wat gaan we daadwerkelijk doen, en hoe? Wat kunnen inwoners en andere partners van ons verwachten?

Voor participatie met inwoners heeft de gemeente de volgende vijf uitgangspunten. Deze gelden voor participatietrajecten waarbij de gemeente initiatiefnemer is.

1. Participatie op tijd en met een helder doel

We organiseren participatie op tijd en met een helder doel. We maken bij de start duidelijk wat de ruimte van invloed is per fase van het traject.

We houden daarbij rekening met de betrokkenheid van inwoners en passen het participatietraject daar op aan. Zijn er nog veel vragen of bedenkingen? Dan maken we ruimte voor extra momenten.

2. We zijn duidelijk

We zijn duidelijk over het proces en de verantwoordelijkheden. We laten weten wat we met de resultaten doen en wie uiteindelijk beslist.

3. We zijn en werken oplossingsgericht

Samen werken we toe naar de beste keuze voor Alkmaar. We staan open voor iedereen's ideeën, zorgen en belangen. Hier hoort ook bij dat we flexibel zijn; bij blijvend zorgen van inwoners, gaan we opnieuw met hen in gesprek. We zijn transparant over het participatietraject en we zijn duidelijk over hoe en welke keuze is gemaakt.

4. We evalueren participatie en leren daarvan

We kijken terug op hoe de participatie is verlopen en gebruiken deze ervaring en informatie om het de volgende keer te verbeteren. We proberen verschillende vormen uit.

5. Iedereen die wil participeren, kan participeren

We zetten ons in om participatie toegankelijk te maken. We willen alle betrokkenen bereiken. Dit kunnen uiteenlopende groepen zijn, mondige en mindermondige betrokkenen, georganiseerde groepen en individuen. Participatie gebeurt daarom digitaal en fysiek. We communiceren ook duidelijk over de fysieke toegankelijkheid van locaties voor bijeenkomsten en/of bieden een alternatief.

Open in gesprek over opvang- en doorstroomlocatie voor asielzoekers

Het voormalige belastingkantoor aan de Robonsbosweg is sinds 2024 in gebruik als opvang- en doorstroomlocatie voor asielzoekers, Alkmaarse statushouders en Alkmaarse spoedzoekers. Voordat de locatie als opvang- en doorstroomlocatie in gebruik werd genomen is een participatietraject gestart.

Via verschillende kanalen en op verschillende manieren werden ideeën en zorgen verzameld. Denk aan persoonlijke gesprekken met direct belanghebbende inwoners, organisaties en bedrijven, inloop- en informatieavonden, een co-creatie-bijeenkomst over veiligheid en een digitale vragenlijst/peiling voor alle inwoners van gemeente Alkmaar. Het participatietraject leverde waardevolle ideeën en inzichten op.

Regelmatige nieuwsbrieven en duidelijke informatie op de website, zoals de rubriek veel gestelde vragen, zorgden voor openheid in het participatietraject. Omwonenden en direct betrokken bedrijven, organisaties en verenigingen toonden zich betrokken en gehoord. De meeste reacties waren positief, maar er was ook ruimte voor kritische geluiden. Er is steeds bewust gekozen om het gesprek aan te blijven gaan.

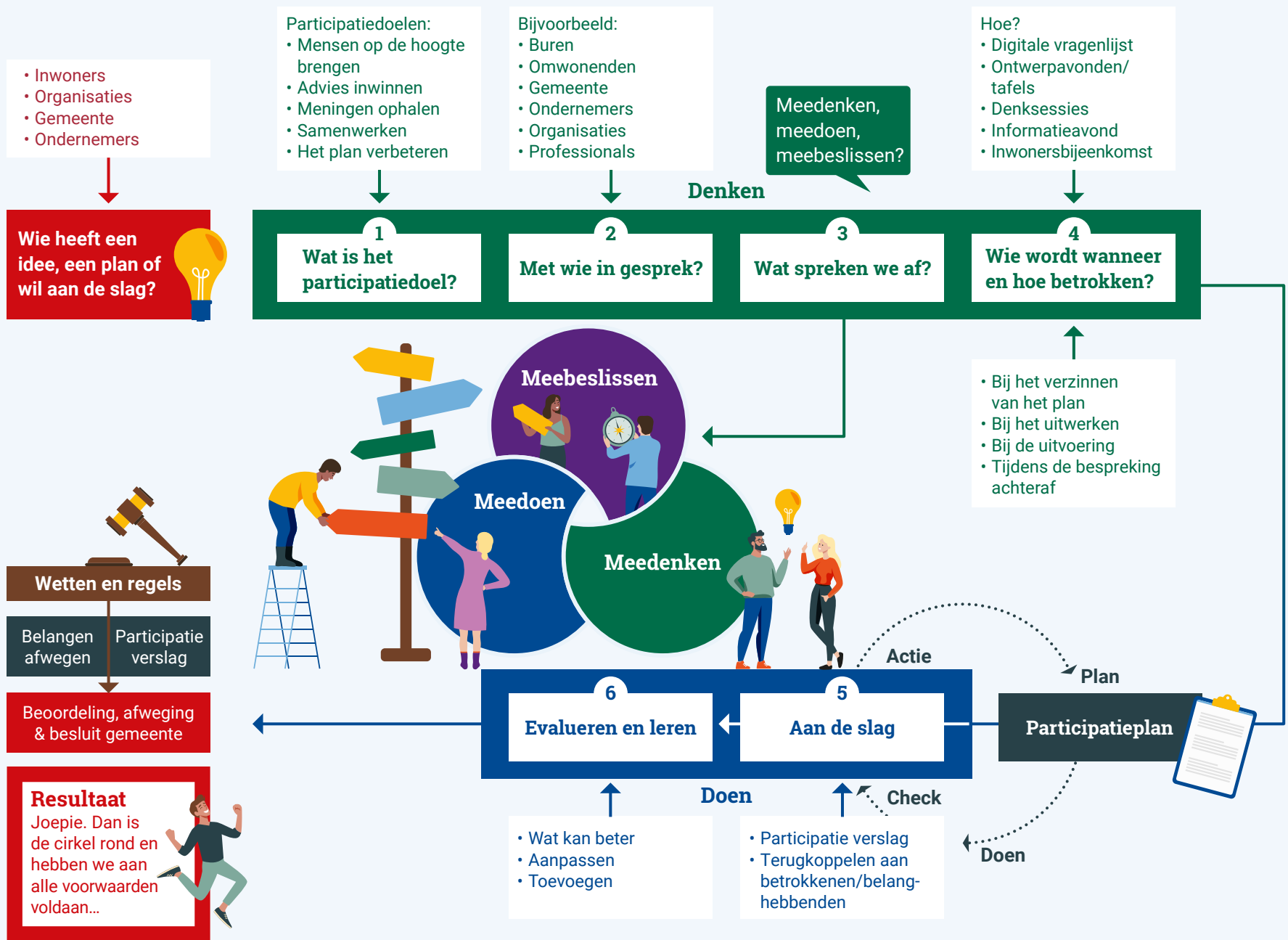

Stappenplan

Het stappenplan op de volgende pagina is een handvat om te komen tot een passende participatie aanpak, vanaf de start tot de afronding. Het stappenplan geeft in hoofdlijnen weer hoe participatie wordt vormgegeven. Daarbij is ruimte voor maatwerk. Het stappenplan kan voor elke initiatief, vanuit de gemeente of de samenleving, door de initiatiefnemer(s) worden toegepast en moet een vanzelfsprekende manier van werken voor medewerkers, bestuurders, inwoners, en andere initiatiefnemers bevorderen.

Als we als gemeente een participatietraject opzetten, volgen we in ieder geval de volgende stappen.

Stap 1:
 Waarom gaan we in gesprek?
 Wat is het participatiedoel?

De gemeente is helder over welk (participatie)doel er is. Het is duidelijk waarom er geparticipeerd wordt, wat er gedaan wordt met de inbreng van inwoners, en welke ruimte van invloed er is. Als gemeente onderzoeken we welke kaders er al zijn. Dit helpt om het participatietraject zorgvuldig op te zetten en uit te voeren.

Het is van belang om duidelijk in beeld te hebben welk doel bereikt moet worden met participatie. Dit kan bijvoorbeeld zijn betrokkenheid of draagvlak vergroten, een beeld vormen van de verschillende belangen/wensen van betrokkenen, weten wat er speelt in de gemeente of het uitwerken van een plan.

Stap 2:
 Met wie gaan we in gesprek?

De gemeente streeft ernaar om zoveel mogelijk alle belangen en perspectieven in beeld te brengen. Per traject wordt in kaart gebracht wie betrokken is en wie ze graag betrokken ziet. Vervolgens zet de gemeente zich in om zoveel mogelijk alle betrokkenen te bereiken. Hoe dit gedaan wordt verschilt per traject. De gebiedsteams vervullen hierin ook een belangrijke rol.

Hierbij wordt ook gekeken naar en een onderscheid gemaakt in betrokkenen. Dat wil zeggen zijn alle inwoners belanghebbende, of gaat het om een specifieke groep die belanghebbend is.

Daarnaast kijken we naar het benaderen en inzetten van georganiseerde participatieplatformen, bijvoorbeeld wijk- en dorpsraden. Deze platformen of groepen betreft de gemeente waar mogelijk om inbreng op te halen en/of specifieke doelgroepen te bereiken.

Stap 3:
 Wat spreken we af? Waarover gaan we in gesprek?

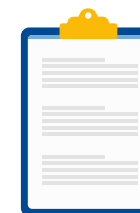
Als gemeente zijn we duidelijk over op welke manier we het participatietraject vormgeven. Maakt het participatietraject onderdeel uit van een project, dan is er vaak sprake van meerdere fasen. Per fase geven we dan aan wat de participatiemogelijkheden zijn.

De gemeente doet een voorstel over welke onderwerpen belangrijk kunnen zijn voor de betrokkenen. Over die onderwerpen worden duidelijke, heldere vragen opgesteld. Ook geeft ze aan waar de ruimte zit om mee te denken, mee te doen, of mee te beslissen. In sommige gevallen kunnen belanghebbenden ook over het participatieproces meedenken. Vervolgens maken we een inschatting of er eerst

informatie of uitleg moeten worden gegeven voordat de participatie gestart kan worden, om het onderwerp zo toegankelijk mogelijk te maken.

Stap 4:
 Hoe gaan we in gesprek? Wie wordt wanneer en hoe betrokken?

We kijken altijd naar zowel een fysieke als een digitale mogelijkheid. Ook kijken we naar wat eerder is gedaan en wat werkt voor welke doelgroep, wat past bij welke wijk of dorp. Gaan we de wijk in, gebruiken we een online vragenlijst of organiseren we een denkfestival? Daarmee zorgen we ervoor dat de aanpak en vorm zo toegankelijk mogelijk zijn en aansluiten bij de betrokkenen/doelgroep.

Het resultaat is het participatieplan.

Stap 5:

Aan de slag - Wat doen we met de resultaten?

We starten met het participatietraject, ook tijdens deze stap houden we de uitgangspunten en het participatiedoel voor ogen. Mocht blijken dat bijvoorbeeld de participatieaanpak niet aansluit bij de behoeften van belanghebbenden, dan stellen we de aanpak bij.

Daar gebruiken we de Plan, Do, Check, Act methode voor. We starten met het opgestelde plan (Plan), we voeren de acties uit het plan uit (Do), vervolgens controleren we of de acties bijdragen aan de participatiedoelen en behoeften (Check), voldoen deze niet dan stellen we het plan bij (Act).

Van het participatietraject wordt een participatieverslag gemaakt. Hierin staat hoe en wanneer de participatie heeft plaatsgevonden, wie zijn uitgenodigd en wie uiteindelijk geparticipeerd hebben. Ook staat daarin wat de deelnemers vonden, en wat daarmee is gedaan.

Dit verslag wordt in ieder geval teruggekoppeld aan de deelnemers, direct en/of door deze op de website van gemeente Alkmaar te plaatsen. Waar nodig wordt het verslag met de deelnemers besproken, bijvoorbeeld tijdens een informatieavond.

Op basis van het participatieverslag kan de gemeenteraad controleren hoe het proces is verlopen en wat er met de inbreng van de participanten is gedaan.

De gemeenteraad en/of het college besluiten wat met het resultaat van de participatie wordt gedaan. Zij wegen de verschillende belangen en ideeën.

Stap 6:

Evalueren en leren - Hoe is het participatieproces verlopen?

Na afloop van het participatietraject kijken we met de deelnemers terug op het proces. We evalueren wat er goed is gegaan, maar ook wat er in het vervolg beter kan. Ook deze punten voegen we toe aan het participatieverslag.

Verder voegen we standaard aan iedere digitale vragenlijst die we uitzetten, een evaluatievraag toe.

Beter beleid voor kleine windturbines

In 2023 ontwikkelde de gemeente Alkmaar het beleidskader voor kleine windturbines. Met het beleidskader worden onder andere boerderijmolens bij agrarische bedrijven in het landelijk gebied mogelijk gemaakt.

Het beleidskader geeft ook regels voor mini- en dakturbines bij bedrijven op bedrijventerreinen. Tegelijkertijd worden de woon- en leefomgeving van omwonenden, kwetsbare natuur, het Bijzonder Provinciaal Landschap en monumenten beschermd.

Bij de ontwikkeling van het kader is gekozen om vroeg in het traject participatie in te zetten. Zo is het concept beleidskader openbaar gemaakt voor inwoners en andere organisaties, zijn er bijeenkomsten georganiseerd en is er een digitale peiling gehouden.

De uitkomsten, resultaten en terugkoppeling van het participatieproces zijn in een participatieverslag verwerkt. Er zijn veel waardevolle reacties ontvangen. Het beleidskader is ook naar aanleiding van de ontvangen reacties op een aantal punten aangepast. Er is door zowel de deelnemers als de gemeente positief op dit proces gereageerd.

Nadat het participatietraject was afgerond, heeft het beleidskader nog 6 weken ter inzage gegaan voor inspraak. Het beleidskader wordt inmiddels toegepast en werkt goed voor de partijen die ermee te maken hebben.

Uitgangspunten bij overheids-participatie

Inwoners participeren niet alleen in onze plannen. De gemeente participeert ook in plannen van inwoners. Als gemeente werken we aan een toegankelijke en bereikbare plek voor de ideeën en initiatieven van inwoners. Of dat nu gaat over het onderhouden van een stuk groen, of buurtactiviteiten tegen eenzaamheid. Als gemeente denken we met ze mee. En helpen we inwoners zo snel mogelijk door processen heen.

Bepalen hoe inwoners hun ideeën met de gemeente kunnen delen, doen we als gemeente niet zelf. Tijdens het project 'Wij(k) aan zet' is aan inwoners gevraagd wat zij vinden. Inwoners geven aan dat ze het belangrijk vinden om zowel in het echt als digitaal elkaar te kunnen ontmoeten. Ze willen hun ideeën dus online en fysiek kunnen delen. Ze vinden het belangrijk dat de gemeente zichtbaar is in de wijken en dorpen.

Daarnaast zien inwoners jongeren als een belangrijke doelgroep. Zij kunnen goede ideeën hebben voor de gemeente. Als laatste is het vooral belangrijk dat we als gemeente terugkoppelen wat we doen met een idee, en dat we meedenken en initiatieven mogelijk maken.

Voor participatie op ideeën van inwoners heeft de gemeente de volgende drie uitgangspunten:

1. Duidelijkheid over waar je terecht kunt met een idee

De gemeente biedt mensen de optie om zowel online als fysiek een idee in te dienen. Er is een centrale plek om ideeën en initiatieven in te dienen.

2. Hulp bij het regelen van zaken met de gemeente

De gemeente kijkt of een initiatief kansrijk is. De gemeente helpt inwoners verder, bijvoorbeeld bij het aanvragen van een vergunning.

3. Inwoners helpen om het zelf te doen

De gemeente neemt het initiatief van een inwoner niet over. De gemeente helpt ze om zelf het initiatief op te zetten en te beheren.

Nu nadenken over het verkeer in de toekomst

De gemeente Alkmaar groeit en daarmee groeit ook het verkeer. Om al dat verkeer in goede banen te leiden, moeten we nu goede keuzes maken. Voor de participatie over dit onderwerp is er veel aandacht voor communicatie. We hebben zowel online als in kleinere groepen veel mensen betrokken, wat ons waardevolle informatie opleverde. Daardoor is jong en oud vroeg betrokken bij het maken van de visie op verkeer in gemeente Alkmaar.

Inwoners van gemeente Alkmaar zijn zeer betrokken bij dit onderwerp. Meer dan 1.600 inwoners gaven hun mening in een digitale vragenlijst over fietsen, au orijden, wandelen en openbaar vervoer in de gemeente. Op een kaart konden inwoners aangeven waar zij belangrijke aandachtspunten voor de verkeersvisie zagen. De uitkomsten van deze vragenlijst werden aangevuld met ideeën, zorgen en belangen die werden verzameld in verschillende gesprekken op straat en tijdens bijeenkomsten.

Tijdens een informatiebijeenkomst deelden we de opgaven, doelen en principes voor het verkeer in de toekomst. Op deze manier konden we duidelijk maken welke doelen we voor ogen hebben met de visie. Alle ideeën, zorgen en belangen die er spelen dragen bij aan het maken van de beste keuzes voor de gemeente Alkmaar.

Evaluatie

Participatie blijft zich ontwikkelen. Ook als gemeente willen we ons als organisatie blijven ontwikkelen op dit gebied. Daarom evalueren we als gemeente onze participatie-trajecten en de uitgangspunten in deze visie.

Als gemeente werken we en evalueren we de proeftuinen. Dit zijn projecten met een nieuwe of andere manier van participatie. We kijken wat goed ging en wat beter kan. Ook vragen we aan inwoners wat zij vinden van de participatie.

Het bestuur weegt belangen af. Participatie helpt om de belangen inzichtelijk te maken. Door participatie krijgen belanghebbenden namelijk een kans om mee te denken en gehoord te worden. Als gemeente evalueren we daarom of dit gebeurt.

Als gemeente evalueren we onder andere:

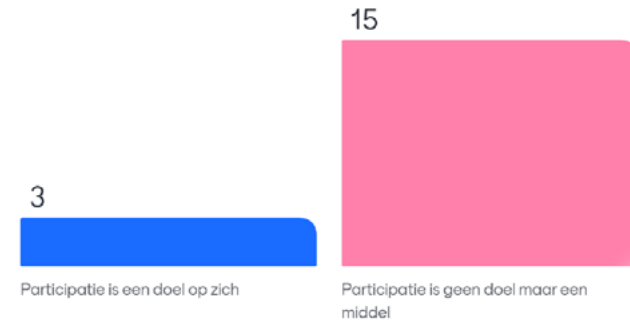
- De ervaring van onze inwoners.
- De vormgeving van de processen.
- De onderwerpen waarover geparticipeerd wordt.
- De communicatiemethoden die worden ingezet.
- De ruimte van invloed (op welk niveau konden inwoners meedenken).
- De participatie-instrumenten die gebruikt worden.

Bijlage 1

Terugkoppeling
vragenlijst Raads-
informatieavond

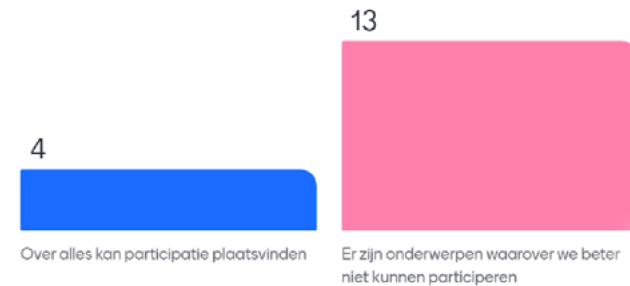
STELLING 1

Participatie is een doel op zich vs. Participatie is geen doel maar een middel

STELLING 2

Over alles kan participatie plaatsvinden vs. Er zijn onderwerpen waarover we beter niet kunnen participeren.

VRAAG 4

Wanneer is participatie representatief genoeg?

De response moet groot genoeg zijn. Afhankelijk van de omvang van de populatie en de gewenste betrouwbaarheid varieert dit. Je hebt in ieder geval een percentage van zo'n 40 procent deelnemers nodig.

Bij de juiste stellingen en info

kunnen worden. Maak een verslag hiervan en koppel terug wat er met de inbreng is gedaan. Verantwoord de keuze en laat zien hoe deze meegenomen zijn in de besluitvorming.

Wanneer genoeg vormen van participatie beschikbaar zijn en de betrokkenen daar ook van op de hoogte zijn (communicatie!)

Als ten minste veertig procent van de benaderde doelgroep aan de participatie heeft deelgenomen kun je de uitkomst als behoorlijk representatief beschouwen.

Gaat het om enquêtes? Bij kleine woonprojecten. Of parkeeronderzoek in buurten: Meer dan 50%. Maar opkomst moet dan wel circa 30% zijn. Geldt ook voor stedelijke schaal.

Als de bewoners die het meest geraakt worden door het plan gehoord worden

Als van de mogelijkheid van participatie gehoor is gegeven.

Wanneer alle belanghebbenden betrokken zijn.

nooit

Iedereen in een vroeg stadium betrekken, wanneer er relatief nog veel ruimte is voor inbreng. Informatie op een toegankelijke manier communiceren. Er is een apart participatieplan op inhoud en

Als een aanzienlijk deel van de geraakte inwoners heeft kunnen meepraten (hoeveel dat er zijn verschilt per plan)

Als alle belangen vertegenwoordigd zijn en gelijkwaardig kunnen deelnemen.

Alle belang hebbende de mogelijkheid hebben betrokken te zijn

Als er random voldoende populatie gehoord is

betrokkenheid. Weeg de resultaten uit de participatie mee in de besluiten en beleidsvorming. Ga open het gesprek aan. Kom afspraken na. en bedenk waar de resultaten uit de participatie voor gebruikt

Wanneer minimaal 40% van de betrokkenen zich op een of andere manier kan uitspreken. Kan ook via een online enquête zijn.

Als direct betrokkenen tijdig de gelegenheid krijgen om zich te laten informeren en hun mening kunnen geven over de situatie. Dit wordt meegenomen bij de besluitvorming.

Als een ieder voldoende gelegenheid heeft gekregen zijn of haar visie op het onderwerp te geven

Als de aantallen participanten volgens een bepaalde mate van zekerheid geven dat het de mening goed weer geeft. Statisch verantwoord

Als er voldoende mogelijkheden geweest zijn om te participeren

Als 40 % van de genodigden reageert. En als alle reacties (anoniem) in beeld worden gebracht.

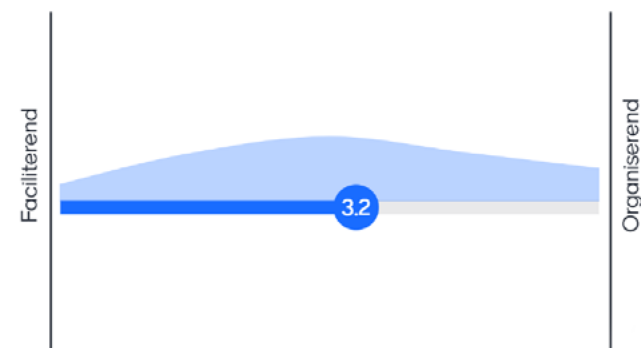
VRAAG 5

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten bij participatie?

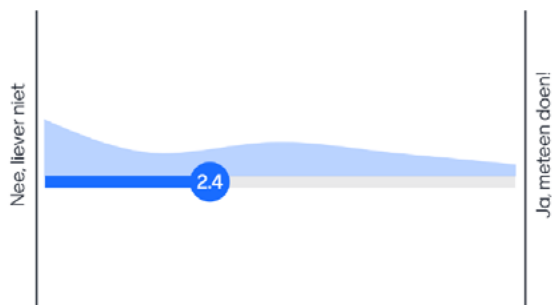
STELLING 7

Hoe ziet u de rol van gemeente?

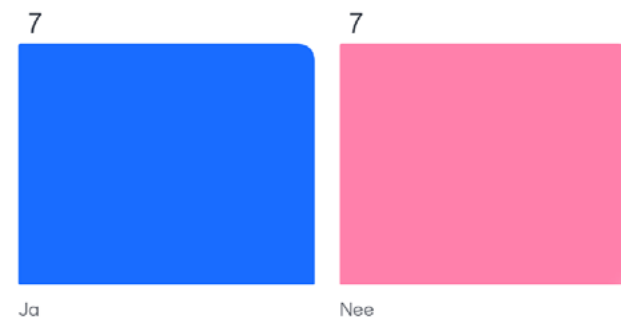
STELLING 6

Right to Challenge - In hoeverre vindt u dit een goed idee voor Alkmaar?

STELLING 8

Is de uitkomst van een participatietraject voor u als raadslid leidend bij het nemen van een besluit?

VRAAG 10

Wat is kenmerkend voor Alkmaar in 2028 als het gaat om participatie?

Wij zorgen dat we onze inwoners nog veel meer direct betrekken bij besluiten met betrekking tot onderwerpen die hen direct of indirect aangaan.

We stellen mensen in staat om zich veel meer actief uit te spreken over onderwerpen die hen direct of indirect aangaan.

Dat participatie meer bestrijkt dan de toevallig toch al actieve burgers, op onderwerpen die zonder participatie niet zouden slagen

Een paar referenda/jaar

Alkmaar geeft inwoners het gevoel dat er echt naar ze geluisterd wordt

Vertrouwen in de participatie

Inwoners participeren in hoge mate mee omdat ze weten dat hun mening goed meegewogen wordt

Draagvlak / Directe democratie

Dat burgers zich gehoord voelen en dat ze het gevoel hebben dat er serieus naar ze wordt geluisterd

Er is brede participatie Participatie wordt als gewoon ervaren, bewoners zijn er mee bekend

Inwoners hebben meer regie. Gemeente is toegankelijk. Raad is meer verbonden met inwoners. Inwoners weten raad te vinden.

Door participatie wordt helder wat de rol en taak is van de gemeente voor een bepaalde opgave en burgers, bedrijven etc. kunnen vanuit hun rol daaraan bijdragen. Het blijft maatwerk.

Zorg voor voldoende diversiteit en inclusiviteit bij alle nieuwe plannen.

Stemmen bij verkiezingen

Dat er überhaupt participatie is.

Alkmaar geeft inwoners het gevoel dat hun inspraak zin heeft

Er wordt veel geparticipeerd, inwoners voelen zich daarbij gehoord en serieus genomen en nemen actief deel aan de participatie.

Zoveel mogelijk belanghebbenden betrekken Draagvlak

VRAAG 9

Als raadslid let ik bij een participatietraject het meest op:

Bijlage 2

Terugkoppeling
vragenlijst
Inwoners –
Denk Mee

Participatieplan

Het doel

Het is belangrijk dat het nieuwe participatiebeleid aansluit op de wensen van inwoners. Om hierachter te komen raadplegen we inwoners. We focussen grofweg op twee groepen: inwoners die wel eens participeren en inwoners die nooit participeren.

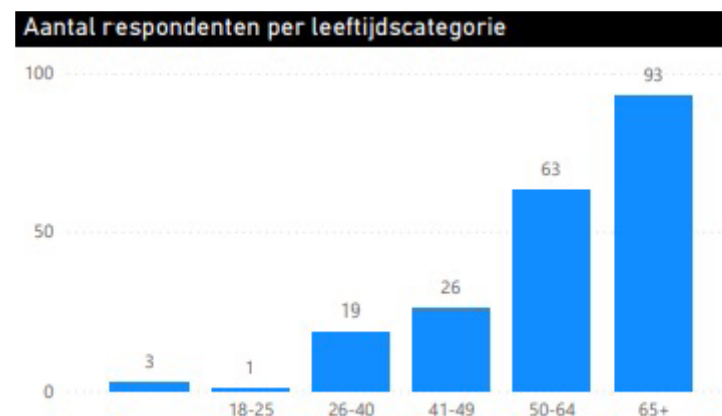
De methode

Een digitale vragenlijst. Deze was beschikbaar via alkmaar.nl/denkmeemee. Daarnaast hebben we een avond op een participatiebijeenkomst over Overstad gestaan en mensen daar gevraagd de vragenlijst in te vullen.

De communicatiemiddelen

Er is gecommuniceerd over de vragenlijst in de Stadskrant en de Uitkomst, op de website, in de nieuwsbrief en via sociale media.

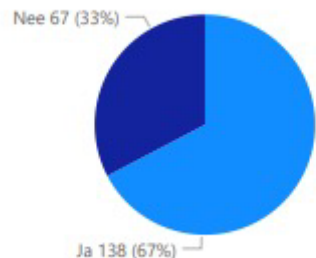
Wie hebben we bereikt?

Inwoners van alle leeftijdsgroepen, maar vooral van de leeftijdsgroep 50+.

Wie hebben we bereikt?

Eerder meegedacht met de gemeente?

Zowel inwoners die vaker participeren, als inwoners die nog nooit eerder hebben geparticipeerd.

De tabellen hieronder laten zien waarom mensen wel of niet participeren.

Ja

Eerder meegedacht met de gemeente	Totaal van id
Ik wilde mijn mening laten horen	68
Ik wilde (meer) informatie over de plannen van de gemeente	60
Ik was het niet eens met een plan	11
Ik was het eens met een plan	5
Ik had ideeën om een plan beter te maken	33
Het ging om een plan in mijn directe woon-/werkomgeving	93
Anders, namelijk...	6
Totaal	138

Nee

Eerder meegedacht met de gemeente	Totaal van id
Ik wist niet dat dat kon	36
Ik vond het niet interessant	1
Ik vond het niet belangrijk	2
Ik vond de plannen niet duidelijk	1
Ik kon op dat moment niet aanwezig zijn	16
Ik denk dat mijn mening toch niet gehoord wordt – kon mijn mening of ideeën niet delen	16
Anders, namelijk...	6
Totaal	67

Hoe denken inwoners over: vaker meedenken

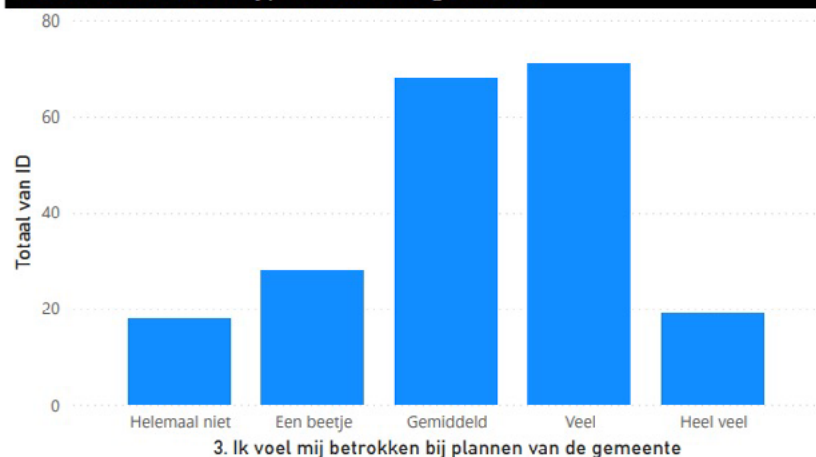
Ik zou vaker meedenken als ik	Totaal van id
duidelijk terug zie, hoor of lees wat er met de input is gedaan	123
daarmee meer zeggenschap en invloed op beslissingen heb	100
de mogelijkheid heb om online te participeren	85
beter geïnformeerd ben over hoe en wanneer ik kan participeren	74
wil dat mijn mening gehoord wordt	73
kan kiezen qua tijd (denk aan middag/avond) wanneer ik kan participeren	43
kan kiezen om op een andere locatie te participeren	8
Totaal	204

Wat hebben we met deze informatie gedaan?

- Terugkoppelen (wat doen we met de opgehaalde standpunten van inwoners) duidelijk terug laten komen in het uitgangspunt 'we zijn duidelijk' en het stappenplan van het participatiebeleid.
- Het uitgangspunt 'participatie op tijd en met een helder doel' zorgt ervoor dat we invloedruimte over laten aan inwoners en hier duidelijk over communiceren.
- In het beleid staat dat we zowel online als live participatie mogelijk maken.

Hoe denken inwoners over: betrokkenheid

Ik voel me betrokken bij plannen van de gemeente

Wat hebben we met deze informatie gedaan?

'Alkmaar maken we samen' heeft als doel om de betrokkenheid van inwoners te vergroten. Van inwoners die nu al participeren, en van de inwoners die dat nog niet doen.

We hebben de standpunten van inwoners uit onze vragenlijst daarom verwerkt in de visie en het beleid.

We blijven het beleid ook evalueren. Zo zorgen we dat we de betrokkenheid blijven verhogen.

Hoe denken inwoners over: media

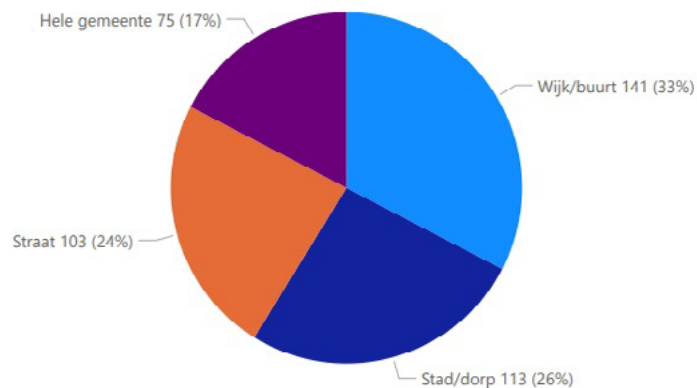
Hoe volgt u de plannen van de gemeente	18-25	26-40	41-49	50-64	65+	Totaal	
Website gemeente	1	3	10	17	29	60	
Stadskrant	1	7	12	37	67	124	
Sociale media		1	14	17	25	30	87
Nieuwsbrief gemeente	1	3	7	25	39	75	
Kranten	2	6	6	21	46	81	
Ik volg de plannen niet		2		1		3	
Brieven gemeente	2	7	10	20	23	62	
Anders, namelijk...	1	1	2	2	2	2	14
Totaal	2	1	19	26	93	93	204

Wat hebben we met deze informatie gedaan?

We zien dat inwoners allerlei verschillende media gebruiken om op de hoogte te blijven van de plannen van de gemeente. Het is daarom belangrijk om allerlei verschillende media in te zetten wanneer we communiceren. Dit brengen we bij de ambtelijke organisatie onder de aandacht, zodat we zoveel mogelijk mensen weten te bereiken.

Hoe denken inwoners over: schaal

Ik denk graag mee over plannen in mijn

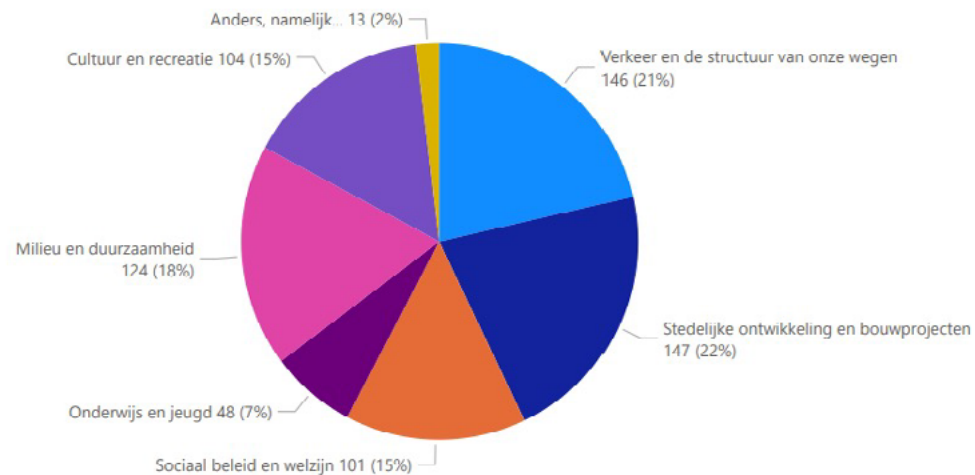

Wat hebben we met deze informatie gedaan?

Deze cirkeldiagram laat zien dat vooral de onderwerpen die in de directe leefomgeving spelen belangrijk zijn voor inwoners. Wanneer we participeren, denken we daarom goed na over wie er belang heeft bij het onderwerp en wie graag mee zou willen denken. Dit is onderdeel van het stappenplan in het participatiebeleid.

Hoe denken inwoners over: onderwerpen

Bij welke onderwerpen bent u graag betrokken

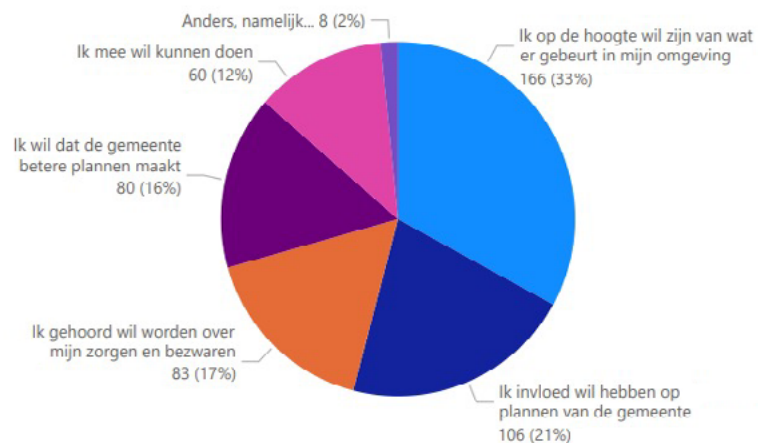

Wat hebben we met deze informatie gedaan?

Inwoners geven aan vooral mee te willen denken over verkeer, ruimtelijke ontwikkelingen, milieu en duurzaamheid en cultuur en recreatie. Op deze onderwerpen kunnen we dus meer respons verwachten dan op andere onderwerpen. Deze populaire onderwerpen zijn benoemd in de participatievisie. Dat geeft inzicht in wat inwoners het belangrijkste vinden.

Hoe denken inwoners over: motivatie

Ik vind het belangrijk om mee te denken met plannen van de gemeente omdat

Wat hebben we met deze informatie gedaan?

Inwoners geven aan allemaal verschillende redenen te hebben om te participeren. Dit laat ons zien dat de gemeente goed moet communiceren over wat we (gaan) doen, en dat inwoners graag invloed hebben op onze plannen.

Dit is opgenomen in de uitgangspunten van de participatievisie.

Hoe denken inwoners over: verbeterpunten

Inwoners mochten verbeterpunten aandragen. De samenvatting daarvan in de participatievisie is:

“We vroegen inwoners ook wat beter kan. Vooral informeren en communiceren worden veel genoemd. Dit gaat over op tijd informeren dat er geparticipeerd kan worden, alle betrokkenen bereiken met een uitnodiging om te participeren, en goed terugkoppelen wat er gedaan is met de ideeën van inwoners. Daarnaast geven meerdere inwoners aan dat ze graag online participeren. Ook zijn er veel antwoorden die gaan over invloed. Inwoners willen meer invloed op plannen en dat er echt naar ze geluisterd wordt.”

Conclusie

Met het participatietraject 'Denk mee' heeft Gemeente Alkmaar inzicht gekregen in de betrokkenheid van inwoners én in hun standpunten over participatie. We hebben zowel inwoners die vaker participeren als inwoners die nooit eerder participeerden bereikt.

De inzichten en ideeën van inwoners zijn meegenomen in de nieuwe participatievisie- en beleid 'Alkmaar maken we samen'. De komende jaren gaat de Gemeente Alkmaar aan de slag met dit nieuwe beleid om participatie in gemeente Alkmaar een alledaagse zaak te maken. We willen de goede ideeën van inwoners inzetten om een nog mooiere gemeente te worden!

De vragenlijst laat natuurlijk lang niet de standpunten zien van alle inwoners van Alkmaar. Toch zijn we blij dat we verschillende soorten inwoners hebben kunnen bereiken. Dit geeft ons een beeld van welke verschillende én overkoepelende behoeftes er zijn als het gaat over participatie.

De komende jaren blijven we leren en evalueren. Zo zorgen we dat participatie steeds beter aansluit op wat inwoners willen en op wat de gemeente verder brengt.

